

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a zecea)

12 ianuarie 2017^{* i}

„Recurs — Înțelegeri — Piața europeană a fosfaților pentru hrana animalelor — Atribuirea unor cote de vânzare, coordonarea prețurilor și a condițiilor de vânzare și schimbul de informații comerciale sensibile — Retragera reclamantelor din procedura de tranzacție — Competență de fond — Protecția încrederii legitime și a egalității de tratament — Durată rezonabilă a procedurii”

În cauza C-411/15 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 27 iulie 2015,

Timab Industries, cu sediul în Dinard (Franța), reprezentată de N. Lenoir, avocate au barreau de Paris,

Cie financière et de participations Roullier (CFPR), cu sediul în Saint-Malo (Franța), reprezentată de N. Lenoir, avocate au barreau de Paris,

recurente,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de C. Giolito și de B. Mongin, în calitate de agenți, asistați de N. Coutrelis, avocate au barreau de Paris, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a zecea),

compusă din doamna M. Berger (raportor), președinte de cameră, și domnii E. Levits și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 iulie 2016,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: franceza.

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, recurentele, Timab Industries (denumită în continuare „Timab”) și Cie financière et de participations Roullier (CFPR), solicită, cu titlu principal, anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 20 mai 2015, Timab Industries și CFPR/Comisia (T-456/10, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2015:296), prin care acesta a respins acțiunea lor având ca obiect anularea Deciziei C(2010) 5001 final a Comisiei din 20 iulie 2010 privind o procedură de aplicare a articolului 101 [TFUE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/38866 – Fosfați pentru hrana animalelor) (denumită în continuare „decizia în litigiu”), precum și trimiterea cauzei Tribunalului în vederea reducerii adecvate a cuantumului amenzii care le-a fost aplicată. Cu titlu subsidiar, acestea solicită să se constate că Tribunalul a încălcat dreptul lor la un proces echitabil pentru motivul duratei nerezonabile a procedurii jurisdicționale.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

- 2 Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167) prevede la articolul 7 alineatul (1):

„Atunci când Comisia, acționând ca urmare a unei plângeri sau din oficiu, constată că există o încălcare a articolului [101] sau [102 TFUE], poate solicita printr-o decizie întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi în cauză să înceteze respectiva încălcare. În acest scop, Comisia le poate impune orice măsuri corective comportamentale sau structurale care sunt proporționale cu încălcarea comisă și necesare pentru încetarea efectivă a încălcării. [...]”

- 3 Potrivit articolului 23 alineatele (2) și (3) din acest regulament:

„(2) Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi [...] întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea:

(a) încalcă articolul [101] sau articolul [102 TFUE] [...]

[...]

Pentru fiecare întreprindere și asociație de întreprinderi care participă la încălcarea normelor, amenda nu depășește 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar precedent.

[...]

(3) La stabilirea valorii amenzii, se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării.”

Regulamentul (CE) nr. 773/2004

- 4 În cursul anului 2008, procedura de tranzacție a fost instituită prin adoptarea Regulamentului (CE) nr. 622/2008 al Comisiei din 30 iunie 2008 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 773/2004 în ceea ce privește desfășurarea procedurii de tranzacționare în cazurile privind cartelurile (JO 2008, L 171, p. 3). Modalitățile de punere în aplicare a acestui regulament au fost precizate în Comunicarea Comisiei din 2 iulie 2008 privind desfășurarea procedurilor de tranzacție în vederea adoptării de decizii în temeiul articolelor 7 și 23 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului în cazurile privind cartelurile (JO 2008, C 167, p. 1, denumită în continuare „Comunicarea privind tranzacția”).

- 5 Regulamentul (CE) nr. 773/2004 al Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101] și [102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 622/2008 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 773/2004”), prevede la articolul 10a, intitulat „Procedura de tranzacționare în cazurile privind cartelurile”:

„(1) După inițierea procedurii în temeiul articolului 11 alineatul (6) din Regulamentul [...] nr. 1/2003, Comisia poate stabili un termen în care părțile pot indica în scris că sunt în măsură să se angajeze în discuții de tranzacționare, astfel încât să poată eventual depune propuneri de tranzacționare. Comisia nu este obligată să ia în considerare răspunsurile primite după expirarea termenului menționat.

[...]

(2) Părțile implicate în discuțiile de tranzacționare pot fi informate de Comisie despre:

- (a) obiecțiile pe care intenționează să le formuleze împotriva lor;
- (b) elementele probatorii utilizate pentru a determina obiecțiile preconizate;
- (c) versiunile neconfidențiale ale oricărui document accesibil specificat, enumerat în dosarul cazului la momentul respectiv, în măsura în care cererea unei părți este justificată prin faptul că acelei părți i se dă posibilitatea de a-și stabili poziția cu privire la o perioadă de timp sau orice alt aspect particular al cartelului și
- (d) nivelul amenzilor potențiale.

[...]

În cazul în care discuțiile de tranzacționare progresează, Comisia poate stabili un termen în care părțile se pot angaja să urmeze procedura de tranzacționare prin introducerea unor propuneri de tranzacționare care să reflecte rezultatele discuțiilor de tranzacționare și recunoașterea participării lor la o încălcare a articolului [101 TFUE], precum și a răspunderii lor. Înainte de stabilirea de către Comisie a unui termen pentru introducerea propunerilor de tranzacționare, părțile în cauză au[, la cerere,] dreptul să primească, la timp, informațiile specificate la articolul 10a alineatul (2) primul paragraf. Comisia nu este obligată să țină seama de propunerile de tranzacționare primite după expirarea termenului respectiv.

(3) Atunci când comunicarea obiecțiilor notificată părților reflectă conținutul propunerilor de tranzacționare, răspunsul scris transmis de părțile în cauză la comunicarea obiecțiilor confirmă, în termenul stabilit de Comisie, că acea comunicare a obiecțiilor care le-a fost adresată reflectă conținutul propunerilor lor de tranzacționare. Comisia poate în acest caz să procedeze la adoptarea unei decizii în temeiul articolului 7 și al articolului 23 din Regulamentul [...] nr. 1/2003, după consultarea Comitetului consultativ privind practicile restrictive și pozițiile dominante, în temeiul articolului 14 din Regulamentul [...] nr. 1/2003.

(4) Comisia poate decide în orice moment în cursul procedurii să pună capăt discuțiilor de tranzacționare în cazul curent sau cu privire la o anumită parte, în cazul în care consideră că [este amenințată eficiența procedurii].”

Comunicarea privind tranzacția

6 Potrivit punctului 1 din Comunicarea privind tranzacția:

„Prezenta comunicare stabilește cadrul pentru acordarea unui tratament favorabil pentru a recompensa cooperarea în desfășurarea procedurilor inițiate în vederea aplicării articolului [101 TFUE] în cazurile privind cartelurile. [...] Tipul de cooperare reglementată de prezenta comunicare este diferit de prezentarea voluntară de probe în scopul declanșării sau impulsiei investigației desfășurate de Comisie, care face obiectul Comunicării Comisiei privind imunitatea la amendă și reducerea cuantumului acesteia în cazurile privind cartelurile [...]. Disponibilitatea la cooperare a unei întreprinderi poate fi recompensată cumulativ în mod corespunzător, cu condiția îndeplinirii cerințelor respective ale ambelor comunicări.”

7 Partea 2.1 din comunicarea menționată, intitulată „Inițierea procedurii și examinarea posibilităților de tranzacție”, prevede la punctul 11:

„În cazul în care consideră oportun să examineze disponibilitatea părților de a se angaja în discuții privind o posibilă tranzacție, Comisia va stabili, în temeiul articolelor 10a alineatul (1) și 17 alineatul (3) din Regulamentul [...] nr. 773/2004, un termen de cel puțin două săptămâni în care părțile la aceeași procedură ar trebui să își declare în scris intenția de a se angaja în discuții privind tranzacția, pentru a putea depune eventual ulterior propuneri de tranzacție. Această declarație scrisă nu înseamnă recunoașterea de către părți a participării lor la o infracțiune [a se citi «încălcare»] sau a răspunderii lor pentru această infracțiune [a se citi «încălcare»].”

8 Punctele 15-17 și 19 din Comunicarea privind tranzacția, care sunt incluse în partea 2.2 din această comunicare, intitulată „Inițierea procedurii de tranzacție: discuțiile privind tranzacția”, prevăd:

„15. Rămâne la latitudinea Comisiei să hotărască asupra justeții și ritmului discuțiilor bilaterale privind tranzacția purtate cu fiecare întreprindere. În conformitate cu articolul 10a alineatul (2) din Regulamentul [...] nr. 773/2004, Comisia are astfel competența să stabilească, în funcție de progresele realizate în ansamblu în cadrul procedurii de tranzacție, ordinea și succesiunea discuțiilor bilaterale privind tranzacția, precum și momentul potrivit pentru divulgarea informațiilor, inclusiv a elementelor probatorii conținute în dosarul Comisiei, utilizate pentru a stabili obiectiile avute în vedere și cuantumul amenzi potențiale. Informațiile vor fi divulgate în timp util, pe măsură ce avansează discuțiile privind tranzacția.

16. O astfel de divulgare timpurie a informațiilor în contextul discuțiilor privind tranzacția, în temeiul articolului 10a alineatul (2) [...] din Regulamentul [...] nr. 773/2004, va permite informarea părților cu privire la elementele esențiale luate în considerare până în acel moment, de exemplu privind faptele care fac obiectul acuzației, încadrarea acestor fapte, gravitatea și durata presupusului cartel, atribuirea răspunderii, estimarea cuantumului eventualelor amenzi, precum și elementele probatorii utilizate pentru a stabili obiectiile potențiale. Acest lucru va permite efectiv părților să își exprime punctul de vedere cu privire la obiectiile potențiale formulate împotriva lor, precum și să ia o decizie avizată cu privire la oportunitatea tranzacției. [...]

17. Atunci când progresele realizate în timpul discuțiilor privind tranzacția conduc la o viziune comună asupra întinderii obiectiilor potențiale și asupra limitelor estimative ale eventualelor amenzi care urmează să fie aplicate de Comisie, iar aceasta consideră, *prima facie*, că este probabilă respectarea principiului eficienței procedurale ținând seama de progresele realizate în ansamblu, Comisia poate acorda unei întreprinderi posibilitatea de a depune o propunere finală scrisă de tranzacție [...] într-un termen limită final de cel puțin 15 zile lucrătoare.

[...]

19. În cazul în care părțile în cauză nu depun o propunere de tranzacție, procedura care duce la adoptarea deciziei finale în privința lor va respecta dispozițiile generale [...] și nu cele care reglementează procedura de tranzacție.”

9 Partea 2.3 din Comunicarea privind tranzacția, intitulată „Propunerile de tranzacție”, prevede, la punctul 20, că părțile care optează pentru procedura de tranzacție trebuie să depună o cerere oficială de tranzacție sub forma unei propuneri de tranzacție. Această propunere ar trebui să conțină, printre altele, recunoașterea clară și neechivocă a răspunderii părților pentru încălcare, precum și confirmarea părților că nu intenționează să solicite accesul la dosar sau o nouă audiere în cadrul unei proceduri orale, cu excepția cazului în care Comisia nu reflectă propunerea lor de tranzacție în cadrul comunicării privind obiecțiunile și a deciziei.

10 Potrivit punctului 21 din Comunicarea privind tranzacția, care se găsește de asemenea în partea 2.3 menționată mai sus:

„Recunoașterile și confirmările prezentate de părți în vederea tranzacției reprezintă expresia angajamentului lor de a coopera pentru tratarea rapidă a cauzei, aplicând procedura de tranzacție. Cu toate acestea, aceste recunoașteri și confirmări sunt condiționate de acceptarea de către Comisie a cererii lor de tranzacție, inclusiv a cuantumului maxim preconizat al amenzii.”

11 Partea 2.4 din această comunicare, intitulată „Comunicarea obiecțiilor și răspunsul”, prevede, la punctele 23, 24 și 26:

„23. Conform articolului 10 alineatul (1) din Regulamentul [...] nr. 773/2004, notificarea comunicării scrise a obiecțiilor către fiecare dintre părțile împotriva cărora au fost formulate obiecții este o etapă pregătitoare obligatorie, prealabilă adoptării oricărei decizii finale. Prin urmare, Comisia va emite o comunicare a obiecțiilor și în cadrul unei proceduri de tranzacție.

24. Pentru ca dreptul la apărare al părților să fie exercitat efectiv, Comisia ar trebui, înainte de a adopta o decizie finală, să ia cunoștință de punctul lor de vedere privind obiecțiile formulate împotriva lor și privind elementele probatorii existente și să țină seama de acestea modificându-și analiza preliminară, dacă este cazul. Comisia trebuie să fie în măsură nu numai să accepte sau să respingă argumentele corespunzătoare ale părților, exprimate în timpul procedurii administrative, ci și să efectueze o analiză proprie a aspectelor care îi sunt prezentate, astfel încât fie să retragă obiecțiile (deoarece se dovedesc nefondate), fie să aducă noi argumente sau să le reevalueze pe cele existente atât în fapt, cât și în drept, sprijinind obiecțiile pe care le menține.

[...]

26. În cazul în care comunicarea obiecțiilor reflectă propunerile de tranzacție ale părților, părțile în cauză ar trebui să răspundă la aceasta, într-un termen [...] stabilit de Comisie, [...] confirmând pur și simplu (într-un mod neechivoc) faptul că respectiva comunicare a obiecțiilor corespunde conținutului propunerilor de tranzacție și că, prin urmare, sunt hotărâte să continue procedura de tranzacție. [...]”

12 Partea 2.5 din Comunicarea privind tranzacția, intitulată „Decizia Comisiei și acordarea unui tratament favorabil în urma tranzacției”, prevede, la punctele 28, 30, 32 și 33:

„28. În urma răspunsului transmis de părți la comunicarea obiecțiilor, în care acestea confirmă decizia de a încheia o tranzacție, Regulamentul [...] nr. 773/2004 permite Comisiei să procedeze, fără nicio altă etapă procedurală, la adoptarea deciziei finale subsecvente în temeiul articolelor 7 și/sau 23 din Regulamentul [...] nr. 1/2003 [...] Acest lucru presupune în special faptul că, odată ce propunerile lor de tranzacție au fost reflectate în comunicarea obiecțiilor, părțile respective nu pot solicita nicio audiere orală sau acces la dosar [...]

[...]

30. Cuantumul final al amenzii într-un caz anume este stabilit în decizia care constată o încălcare, în conformitate cu articolul 7, și impune o amendă, în temeiul articolului 23 din Regulamentul [...] nr. 1/2003.

[...]

32. În cazul în care decide să acorde un tratament favorabil unei părți pentru tranzacția încheiată în contextul prezentei comunicări, Comisia va reduce cu 10 % cuantumul amenzii ce urmează a fi aplicată, după aplicarea limitei maxime de 10 %, în conformitate cu Orientările privind metoda de stabilire a amenzilor, limită impusă în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul [...] nr. 1/2003 [...]
33. În cazurile încheiate cu o tranzacție care implică părți care au solicitat clemență, reducerea pentru tranzacție a cuantumului amenzii va fi adăugată reducerii aplicate lor în urma procedurii de clemență.”

Orientările din 2006

- 13 Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, denumite în continuare „Orientările din 2006”) stabilesc metodologia pe care Comisia o utilizează pentru a stabili amenda care urmează să fie aplicată întreprinderilor sau asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea încalcă dispozițiile articolului 101 sau ale articolului 102 TFUE.

- 14 Conform punctelor 10 și 11 din Orientările din 2006:

„10. În primul rând, Comisia stabilește un quantum de bază pentru fiecare întreprindere sau asociație de întreprinderi [...]

11. În al doilea rând, Comisia poate ajusta acest quantum de bază, prin mărire sau micșorare [...]

- 15 Punctul 27 din Orientările din 2006, care se înscrie în partea 2 a acestora, intitulată „Ajustările cuantumului de bază”, prevede:

„La stabilirea amenzii, Comisia poate ține seama de circumstanțele care conduc la o creștere sau la o reducere a cuantumului de bază [...] Comisia face acest lucru pe baza unei evaluări globale, ținând seama de toate circumstanțele relevante.”

- 16 Punctul 29 din Orientările din 2006, care deschide partea B din aceste orientări, intitulată „Circumstanțele atenuante”, prevede:

„Cuantumul de bază al amenzii poate fi redus atunci când Comisia constată existența unor circumstanțe atenuante, precum:

[...]

— atunci când întreprinderea implicată cooperează efectiv cu Comisia, în afara sferei de aplicare a Comunicării privind clemența și dincolo de obligațiile sale legale de a coopera;

[...]”

Comunicarea privind clemența

- 17 Potrivit punctelor 20-23 din Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea privind clemența”), care sunt incluse în partea B a acestei comunicări, intitulată „Reducerea cuantumului amenzii”:

„20. Întreprinderile care nu îndeplinesc condițiile prevăzute în secțiunea A pot totuși beneficia de o reducere a amenzii care le-ar fi fost altfel aplicată.

21. Pentru a putea îndeplini condițiile necesare pentru o astfel de reducere, o întreprindere trebuie să furnizeze Comisiei elemente de probă cu privire la presupusa încălcare care reprezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei și trebuie să pună capăt participării la presupusa activitate nelegală cel târziu la momentul la care furnizează aceste elemente de probă.

22. Noțiunea «valoare adăugată» se referă la măsura în care elementele de probă furnizate întăresc, prin natura și/sau prin nivelul de detalieri al acestora, capacitatea Comisiei de a demonstra existența faptelor în cauză. În această evaluare, Comisia consideră în general că elementele de probă scrise care datează din perioada la care se raportează faptele au o valoare mai mare decât probele stabilite ulterior. De asemenea, se consideră în general că elementele de probă care sunt în mod direct relevante pentru faptele în cauză au o valoare mai mare decât acelea care au doar o relevanță indirectă.

23. Comisia determină în cazul oricărei decizii finale adoptate la finalul procedurii administrative:

- (a) dacă elementele de probă furnizate de o întreprindere reprezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei;
- (b) nivelul reducerii de care va beneficia o întreprindere, care se va stabili după cum urmează, în raport cu cuantumul amenzii care altfel ar fi impusă de Comisie:

- prima întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 30-50 %;

- a doua întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 20-30 %;

- alte întreprinderi care îndeplinesc condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de până la 20 %.

Pentru a stabili nivelul reducerii în cadrul fiecăreia dintre aceste marje, Comisia ia în considerare data la care probele care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate și măsura în care acestea reprezintă valoare adăugată. De asemenea, ea ține seama de întinderea și de continuitatea cooperării pe care întreprinderea o dovedește de la data contribuției sale.

În plus, dacă o întreprindere furnizează elemente de probă cu privire la fapte necunoscute anterior de Comisie și care au o incidență directă asupra gravității sau a duratei presupusei înțelegeri, Comisia nu ține seama de aceste fapte pentru a stabili cuantumul amenzii aplicate întreprinderii care le-a furnizat.”

Istoricul litigiului

- 18 Istoricul litigiului și decizia în litigiu, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 1-28 din hotărârea atacată, pot fi rezumate după cum urmează.
- 19 Timab, filială a grupului Roullier, a cărui societate holding este CFPR, produce și comercializează produse chimice, și anume fosfați pentru hrana animalelor (denumiți în continuare „FHA”).
- 20 Grupul Kemira a fost primul care a informat Comisia cu privire la o înțelegere secretă în materie de FHA, prin intermediul unei cereri de imunitate la amendă în temeiul Comunicării privind clemența din 28 noiembrie 2003. Această cerere privea perioada cuprinsă între anii 1989 și 2003.
- 21 Informația furnizată de grupul Kemira a permis Comisiei să efectueze inspecții, la 10 și la 11 februarie 2004, în Franța și în Belgia, în localurile unui anumit număr de întreprinderi active în sectorul FHA, printre care cele ale Timab.
- 22 Trei alte întreprinderi au prezentat în continuare cereri pentru a beneficia de imunitate la amenzi în temeiul Comunicării privind clemența.
- 23 Astfel, la 18 februarie 2004, Tessenderlo Chemie NV a prezentat o asemenea cerere care acoperea de data aceasta toată perioada încălcării, și anume perioada cuprinsă între anul 1969 și anul 2004.
- 24 La 27 martie 2007, Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química SA și societatea-mamă a acesteia, José de Mello SGPS SA, au introdus, la rândul lor, o cerere în temeiul Comunicării privind clemența.
- 25 La 14 octombrie 2008, recurentele au depus de asemenea o cerere prin care urmăreau să beneficieze de clemență, completată la 28 octombrie 2009.
- 26 Prin scrisorile din 19 februarie 2009, Comisia a informat părțile la înțelegere, printre care și Timab, cu privire la inițierea unei proceduri în vederea adoptării unei decizii în temeiul capitolului III din Regulamentul nr. 1/2003 și a stabilit un termen de două săptămâni pentru a le permite să îi comunice în scris dacă erau dispuse să participe la discuții în vederea încheierii unei tranzacții în sensul articolului 10a din Regulamentul nr. 773/2004.
- 27 În urma mai multor reuniuni bilaterale între Comisie și întreprinderile vizate, printre care și Timab, în cursul cărora au fost prezentate esența obiecțiunilor și probele pe care se întemeiază acestea, Comisia a stabilit limitele amenzilor probabile. Această estimare, și anume un interval al amenzilor cuprins între 41 și 44 de milioane de euro pentru participarea Timab la o încălcare unică și continuă de la 31 decembrie 1978 la 10 februarie 2004, i-a fost comunicată acesteia din urmă la 16 septembrie 2009.
- 28 Ulterior, Comisia a acordat societăților vizate, inclusiv societății Timab, un termen pentru a prezenta propuneri formale de tranzacție conform articolului 10a alineatul (2) din Regulamentul nr. 772/2004. Toate părțile la înțelegere au prezentat propuneri de tranzacție în termenul care le-a fost acordat, cu excepția recurentelor, care au decis să se retragă din procedura de tranzacție.
- 29 La 23 noiembrie 2009, Comisia a adoptat o serie de șase comunicări privind obiecțiunile, adresate, pe de o parte, recurentelor și, pe de altă parte, fiecăreia dintre părțile la înțelegere care au acceptat tranzacția.
- 30 După ce au avut acces la dosar și au răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, la 2 februarie 2010, recurentele au participat la o audiere, care a avut loc la 24 februarie 2010.

- 31 La 20 iulie 2010, Comisia a adoptat decizia în litigiu, în care constata existența unei încălcări unice și continue a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind SEE în sectorul FHA. Potrivit Comisiei, această încălcare unică și continuă s-a desfășurat de la 16 septembrie 1993 la 10 februarie 2004 și a constat într-o împărțire a unei mari părți din piața europeană a FHA, prin atribuirea unor cote de vânzări și de clienți membrilor înțelegerii, și într-o coordonare a prețurilor, precum și, atunci când era necesar, a condițiilor de vânzare.
- 32 Din decizia în litigiu rezultă în esență că acordul inițial, încheiat în scris în cursul anului 1969 între primii cinci producători de FHA de la acea dată, ar fi urmărit să rezolve o situație de supracapacitate pe piața europeană. Acordurile constitutive ale înțelegerii ar fi fost denumite „CEPA” [Centre d’étude des phosphates alimentaires (Centrul de Studii privind Fosfații Alimentari)]. Pentru a garanta funcționarea și permanența înțelegerii, acest acord ar fi determinat acorduri specifice complementare și alte subacorduri regionale. Participarea producătorilor francezi la CEPA ar fi fost confirmată începând din anul 1970. După o reorganizare efectuată de participanții la înțelegere în trei subacorduri, participanții menționați ar fi preconizat, la începutul anilor ’90, întoarcerea la o structură unică, „Super CEPA”, cuprinzând, pe de o parte, cele cinci state din Europa Centrală, și anume Belgia, Germania, Țările de Jos, Austria, precum și Elveția, și, pe de altă parte, Danemarca, Irlanda, Ungaria, Polonia, Finlanda, Suedia, Regatul Unit, precum și Norvegia. Discuțiile ar fi fost purtate la două niveluri: cel al „reuniunilor centrale” sau al reuniunilor „la nivel european”, în cadrul cărora ar fi fost luate decizii de politică generală, și cel al „reuniunilor de experți”, în cadrul cărora ar fi fost purtate discuții mai aprofundate, la nivel național sau regional, de către părțile la înțelegere active într-o țară sau într-o regiune anume.
- 33 În ceea ce privește, mai precis, participarea recurentelor, din decizia în litigiu reiese că, în plus față de participarea sa la aripa franceză a înțelegerii, Timab a fost inclusă în structura regională „Super CEPA” atunci când a început să exporte în afara Franței cantități mari de FHA. Timab ar fi început să participe la acordurile acestei „Super CEPA” în luna septembrie 1993. În plus, în paralel cu reuniunile Super CEPA, aceasta ar fi participat la reuniunile privind Franța și la cele privind Spania.
- 34 Astfel, după ce, la articolul 1 din decizia în litigiu, a constatat încălcarea săvârșită de recurente a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind SEE, Comisia a aplicat Timab și CFPR, în temeiul articolului 2 din această decizie, în solidar, o amendă de 59 850 000 de euro. În vederea calculării acestei amenzi, Comisia s-a întemeiat pe Orientările din 2006.
- 35 La 20 iulie 2010, Comisia a adoptat de asemenea Decizia C(2010) 5004 final, cu privire la același caz, ai cărei destinatari erau părțile care au acceptat să participe la procedura de tranzacție și care au prezentat o propunere de tranzacție.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 36 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 1 octombrie 2010, Timab și CFPR au introdus o acțiune având ca obiect anularea deciziei în litigiu și, cu titlu subsidiar, anularea articolului 1 din decizia în litigiu întrucât Comisia a afirmat că acestea au participat la practicile referitoare la condițiile de vânzare și la un sistem de compensare. În orice caz, recurentele au solicitat reformarea articolului 2 din decizia în litigiu și o reducere substanțială a cuantumului amenzii care le-a fost aplicată în solidar.
- 37 În susținerea concluziilor având ca obiect anularea deciziei în litigiu, recurentele au invocat mai multe motive, care pot fi împărțite în trei grupuri. Primul grup al acestor motive se referea la procedura de tranzacție. Reclamantele reproșau în esență Comisiei că a aplicat unei întreprinderi care s-a retras din procedura de tranzacție o amendă mai mare decât limita maximă avută în vedere în cadrul discuțiilor purtate în scopul tranzacției respective.

- 38 Al doilea grup al motivelor menționate se referea la anumite practici care constituie elemente ale cartelului în cauză, și anume mecanismul de compensare și condițiile de vânzare. În cadrul acestui al doilea grup de motive, recurente considerau în esență că Comisia imputase în mod greșit toate pretensele practici ansamblului întreprinderilor, fără a distinge diferitele perioade ale încălcării și diferitele comportamente. Astfel, Comisia ar fi privat recurente de dreptul de a-și susține în mod util observațiile referitoare la motivele nefondate privind participarea la unele dintre aceste practici, și anume la mecanismul de compensare și la fixarea concertată a condițiilor de vânzare.
- 39 Al treilea grup de motive se referea la mai multe aspecte ale calculării quantumului amenzii. În cadrul acestui al treilea grup de motive, recurente criticau în esență diferite aspecte ale quantumului amenzii sau normele aplicate acestuia, invocând o încălcare a articolului 23 din Regulamentul nr. 1/2003, o eroare vădită de apreciere a gravității practicilor imputate, o eroare vădită de apreciere a circumstanțelor atenuante, o diminuare disproporționată a reducerii în temeiul clemenței și o eroare vădită în aprecierea capacității de plată. În plus, recurente susțineau că Comisia a încălcat principiile egalității de tratament, individualizării pedepselor și proporționalității.
- 40 În susținerea concluziilor lor având ca obiect, cu titlu subsidiar, reducerea quantumului amenzii, recurente au invocat în principal două argumente. Prin intermediul primului dintre aceste argumente, ele solicitau în esență o reducere a „nivelului de gravitate”. Prin intermediul celui de al doilea, ele solicitau să le fie acordată, pe lângă o reducere pentru cooperarea lor în temeiul Comunicării privind clemența, o reducere a amenzii complementară pentru cooperarea lor în afara cadrului acestei comunicări, ținând seama de lipsa contestării faptelor începând din 16 septembrie 1993.
- 41 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunea în totalitate.

Concluziile părților în fața Curții

- 42 Timab și CFPR solicită Curții:
- anularea hotărârii atacate;
 - trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului pentru a reduce în mod adecvat quantumul amenzii;
 - cu titlu incident, constatarea faptului că Tribunalul a încălcat dreptul la un proces echitabil pentru motivul duratei nerezonabile a procedurii jurisdicționale și
 - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.
- 43 Comisia solicită Curții:
- respingerea recursului și
 - obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la cererea de redeschidere a fazei orale a procedurii

- 44 În urma prezentării concluziilor avocatului general, recurente au solicitat, prin scrisoarea primită de Curte la 1 septembrie 2016, să se dispună, conform articolului 83 din Regulamentul de procedură al Curții, redeschiderea fazei orale a procedurii.

- 45 În susținerea acestei cereri, recurente arată în esență că Curtea nu este suficient lămurită, în primul rând, asupra împrejurărilor în care acestea s-au retras din procedura de tranzacție și, așadar, asupra corelației dintre respectiva procedură și procedura administrativă ordinară și, în al doilea rând, asupra conținutului anumitor motive ale recursului. În acest context, recurente apreciază în special că, spre deosebire de ceea ce a constatat avocatul general la punctele 51 și 52 din concluzii, ele nu au fost deloc inspirate de vreo intenție de a deturna în favoarea lor procedura de tranzacție și că, contrar celor susținute de avocatul general în concluziile menționate, motivele recursului includ efectiv o denaturare a faptelor și a probelor.
- 46 În plus, acestea consideră că anumite argumente juridice referitoare la calculul amenzii, în special chestiunea aferentă reducerilor pentru cooperare, nu au fost puse în discuție.
- 47 În această privință, trebuie amintit că, după ascultarea concluziilor avocatului general, Curtea poate dispune oricând redeschiderea fazei orale a procedurii, în conformitate cu articolul 83 din Regulamentul de procedură, mai ales în cazul în care consideră că nu este suficient lămurită sau în cazul în care trebuie să soluționeze cauza pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților sau a părților interesate menționate la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (Hotărârea din 9 iulie 2015, InnoLux/Comisia, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 48 În speță, Curtea consideră, după ascultarea avocatului general, că este suficient de lămurită pentru a se pronunța și că prezenta cauză nu trebuie soluționată pe baza unor argumente care nu ar fi fost puse în discuția părților.
- 49 În consecință, cererea de redeschidere a fazei orale a procedurii trebuie respinsă.

Cu privire la recurs

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe nerespectarea normelor în materie de sarcină a probei și pe încălcarea dreptului la apărare

Argumentele părților

- 50 Prin intermediul primului motiv, recurente reproșează Tribunalului nerespectarea sarcinii probei și încălcarea dreptului la apărare, în măsura în care acesta a considerat, la punctele 114 și 117 din hotărârea atacată, că era obligația lor să dovedească, în cadrul procedurii de tranzacție, neparticiparea lor la înțelegere înainte de anul 1993.
- 51 Prin faptul că a susținut, la punctul 114 din hotărârea atacată, că „Comisia și-a format în mod legitim opinia că reclamantele erau implicate în încălcarea unică și continuă începând din 1978”, în condițiile în care această noțiune ar fi o calificare juridică pe care recurente nu trebuiau să o dovedească sau să o infirme în cadrul procedurii de tranzacție, Tribunalul nu ar fi verificat standardul de probă necesar.
- 52 În această privință, recurente constată că standardul de probă impus Comisiei nu poate fi diferit după cum este vorba despre o procedură de tranzacție sau despre o procedură ordinară. Or, în măsura în care validează raționamentul Comisiei întemeiat pe un standard de probă inferior celui care este impus, hotărârea atacată ar trebui anulată.
- 53 Potrivit Comisiei, acest prim motiv ar trebui respins, cu titlu principal, ca fiind inoperant sau, cu titlu subsidiar, ca fiind inadmisibil și în orice caz ca fiind nefondat.

- 54 Acest motiv ar fi, mai întâi, inoperant, dat fiind că decizia în litigiu, a cărei legalitate a fost confirmată de Tribunal, a fost adoptată în cadrul procedurii ordinare, după retragerea Timab de la tranzacționare. Or, acest prim motiv se referă la perioada cuprinsă între anul 1978 și anul 1993, care nu a fost reținută împotriva Timab. Astfel, chiar dacă acest motiv ar fi fondat, nu ar avea nicio incidență asupra soluționării litigiului, care privește amenda aplicată Timab de către Comisie, la finalul unei proceduri administrative ordinare, pentru perioada cuprinsă între anul 1993 și anul 2004.
- 55 În continuare, Comisia constată că Tribunalul nu a considerat în niciun moment că recurentele le revenea sarcina de a dovedi neparticiparea lor la înțelegere între anii 1978 și 1993 și că, în orice caz, constatările formulate de Tribunal la punctele 114 și 117 din hotărârea atacată constituie o apreciere suverană a faptelor, care nu poate face obiectul controlului Curții.
- 56 În sfârșit, Comisia arată că nu se contestă că sarcina probei îi revine atât în procedura ordinară, cât și în procedura de tranzacție. Potrivit Comisiei, din moment ce recurentele nu emit nicio critică împotriva unei prime aprecieri efectuate de Comisie în raport cu elementele de care dispune, această instituție ar fi întemeiată să concluzioneze că analiza sa este acceptată, *a fortiori* atunci când elementele respective emană din propriile declarații ale întreprinderilor din cererea lor de clemență și din răspunsurile lor la cererile de informații. În temeiul acestor principii de bază, Tribunalul a considerat că Comisia putea în mod legitim să creadă că Timab participase la încălcarea unică și continuă începând cu anul 1978.
- 57 În acest context, Comisia adaugă că Tribunalul a amintit de asemenea că, în urma argumentelor expuse de recurente în răspunsul lor la comunicarea privind obiecțiunile, ea efectuase o nouă evaluare a elementelor aflate în posesia sa și ajunsese la concluzia că elementele respective nu permiteau să se dovedească participarea recurentelor la înțelegere anterior anului 1993. Prin urmare, Tribunalul ar fi constatat în mod întemeiat că Comisia a respectat normele aplicabile în materie de standard de probă, ținând seama în fiecare etapă a procedurii de toate elementele de care dispunea.

Aprecierea Curții

- 58 Trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, pretinsa nerespectare a normelor aplicabile în materie de probă constituie o chestiune de drept care este admisibilă în stadiul recursului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2008, Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, punctul 44 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 59 Astfel, revine Curții sarcina să verifice dacă, în cadrul aprecierii elementelor de probă prezentate în fața sa, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, încălcând principiile generale ale dreptului, precum prezumția de nevinovăție, și normele aplicabile în materie de probă, precum cele privind sarcina probei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 1999, Hüls/Comisia, C-199/92 P, EU:C:1999:358, punctul 65 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctul 36 și jurisprudența citată).
- 60 În consecință, contrar celor susținute de Comisie, prezentul motiv este admisibil.
- 61 Cu privire la fond, trebuie amintit, astfel cum rezultă în special din cuprinsul punctului 48 din hotărârea atacată, că, în cererea introductivă depusă la Tribunal, recurentele au invocat săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept și a unei erori vădite în aprecierea faptelor, în măsura în care aceasta a considerat inițial că ele au participat la o încălcare unică și continuă începând cu anul 1978. Potrivit recurentelor, având în vedere documentele aflate la dispoziția sa, Comisia ar fi trebuit să

constate neparticiparea lor la înțelegerea globală anterior anului 1993. Această eroare de calificare ar rezulta dintr-o analiză insuficientă a dosarului și ar demonstra astfel nerespectarea de către Comisie a obligației sale de a examina cu atenție și cu imparțialitate cazurile care îi sunt încredințate.

- 62 În răspunsul la acest motiv, Tribunalul a analizat, la punctele 108-118 din hotărârea atacată, aspectul dacă inițial Comisia a examinat în mod suficient dosarul recurențelor cu privire la încălcarea imputată sau dacă a interpretat greșit informațiile comunicate de acestea.
- 63 În această privință, după ce a examinat, la punctele 109-112 din hotărârea atacată, cererea recurențelor de a beneficia de Comunicarea privind clemența și răspunsurile lor la cererile de informații, apoi a constatat, la punctul 113 din hotărârea atacată, că este cert că, în răspunsul lor la comunicarea privind obiecțiunile, recurențele au indicat că Timab nu a participat la o încălcare unică și continuă între anii 1978 și 1993, Tribunalul a concluzionat, la punctul 114 din hotărârea atacată, că, având în vedere documentele aflate la dispoziția sa, „Comisia [își formase] în mod legitim opinia că reclamantele erau implicate în încălcarea unică și continuă începând din 1978”.
- 64 Chiar dacă se putea considera în mod întemeiat că, prin validarea unei simple convingeri a Comisiei, Tribunalul a impus recurențelor sarcina, care nu le revenea, de a dovedi că nu se alăturaseră cartelului anterior anului 1993, acest prim motiv nu ar permite să se ajungă la anularea hotărârii atacate, respectiv a deciziei în litigiu.
- 65 Astfel, după cum se amintește în special la punctul 1 din hotărârea atacată, recurențele au fost sancționate pentru că participat la o încălcare unică și continuă desfășurată între anul 1993 și anul 2004. Or, motivul invocat de recurențe în fața Tribunalului, astfel cum a fost amintit la punctul 61 din prezenta hotărâre, urmărea să demonstreze că Comisia ar fi trebuit, având în vedere elementele de probă aflate la dispoziția sa, să constate neparticiparea lor la înțelegere anterior anului 1993. Astfel, motivul menționat nu putea, în orice caz, să aibă vreo influență asupra litigiului principal, dat fiind că se referă la o perioadă pentru care recurențele nu au fost sancționate. Prin urmare, Tribunalul ar fi trebuit să înlăture acest motiv ca fiind inoperant.
- 66 Rezultă că decizia Tribunalului care figurează la punctul 118 din hotărârea atacată și care înlătură motivul întemeiat pe faptul că Comisia ar fi instrumentat în mod greșit dosarul apare ca fiind întemeiată, potrivit punctului 65 din prezenta hotărâre, pentru alte motive de drept. Prin urmare, este necesar să se efectueze o substituie a acestor motive.
- 67 În consecință, primul motiv nu poate avea câștig de cauză.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului de a nu se autoincrimina și a dreptului la apărare, precum și pe nerespectarea competenței de fond recunoscute Tribunalului

Argumentele părților

- 68 Al doilea motiv, îndreptat împotriva punctelor 94 și 190 din hotărârea atacată, se împarte în trei aspecte.
- 69 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, recurențele consideră că Tribunalul a încălcat dreptul lor la apărare în măsura în care nu a respectat dreptul lor de a nu se autoincrimina.
- 70 În susținerea acestui prim aspect, recurențele arată, mai întâi, că informațiile comunicate atât în cadrul procedurii de tranzacție, cât și în cel al cererii de clemență nu pot fi calificate drept „mărturisiri”. Acestea constată, în continuare, că dintr-o cerere de clemență nu se poate deduce în mod mecanic o recunoaștere a participării la o încălcare, dat fiind că autorul său poate oricând să conteste faptele și calificarea lor de către Comisie. În sfârșit, potrivit recurențelor, recunoașterea răspunderii pentru o

încălcare în cadrul unei proceduri de tranzacție nu intervine decât prin intermediul unei propuneri formale de tranzacție, ceea ce acestea nu au dorit să realizeze. Astfel, Tribunalul, asimilând în mod automat unor „mărturisiri” declarațiile formulate în cererea lor de clemență și în cadrul procedurii de tranzacție, ar fi încălcat dreptul lor la apărare în măsura în care nu ar fi respectat dreptul lor de a nu se autoincrimina.

- 71 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, recurenteles susțin că Tribunalul nu a respectat competența sa de fond, întrucât nu a controlat obligația probatorie a Comisiei în ceea ce privește calificarea drept „mărturisiri”, în condițiile în care o asemenea calificare nu reieșea în niciun fel din actele de care dispunea această instituție. Or, această calificare ar fi avut un impact considerabil asupra determinării duratei participării lor la încălcare și, în consecință, asupra aprecierii cuantumului amenzii și a reducerilor corespunzătoare.
- 72 În această privință, recurenteles susțin, pe de o parte, că o analiză a elementelor comunicate de ele Comisiei, precum și a înscrisurilor depuse la dosar de alte întreprinderi a permis să se stabilească că participarea lor la reuniuni nu era decât sporadică și că, pe de altă parte, existența acestor pretinse „mărturisiri” era contrazisă de numeroase documente din dosar.
- 73 Prin intermediul celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv, recurenteles invocă o încălcare a dreptului la apărare de către Tribunal.
- 74 În cadrul acestui al treilea aspect, recurenteles constată că Tribunalul s-a întemeiat pe note interne din procesele-verbale a trei reuniuni bilaterale care au avut loc în cursul anului 2009 între acestea și Comisie. În special, Tribunalul s-ar fi întemeiat pe a doua notă internă, potrivit căreia acestea ar fi făcut „mărturisiri” cu privire la presupusa lor participare la încălcare în perioada cuprinsă între anul 1978 și anul 1992. Una dintre aceste note interne nu ar fi fost comunicată decât după închiderea procedurii scrise și cu încălcarea principiului contradictorialității. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, necomunicarea unui document în cursul procedurii administrative constituie o încălcare a dreptului la apărare în cazul în care Comisia s-a întemeiat pe acest document pentru a-și susține obiecțiunea privind existența unei încălcări, iar această obiecțiune putea fi dovedită doar prin referire la documentul respectiv, situație care s-ar regăsi în speță. Potrivit recurentelor, chiar dacă Comisia s-ar putea întemeia pe respectivele note interne, Tribunalul, în măsura în care nu a verificat respectarea standardului de probă, ar fi încălcat în acest caz dreptul la apărare.
- 75 În memoriul lor în replică, recurenteles adaugă că hotărârea atacată trebuie cenzurată din moment ce Tribunalul, cu încălcarea competenței sale de fond, s-a mulțumit cu „convingerea legitimă” pe care a putut să o întrețină Comisia cu privire la vinovăția Timab, chiar dacă această vinovăție nu se întemeia decât pe „mărturisiri” pretins necontestate.
- 76 Comisia consideră, cu titlu introductiv și pe baza argumentelor deja invocate în cadrul primului motiv, astfel cum sunt prezentate la punctul 54 din prezenta hotărâre, că al doilea motiv este inoperant. În această privință, Comisia subliniază că recurenteles pleacă de la premisa că „mărturisirile” contestate au „avut o influență determinantă asupra cuantumului amenzii”. Or, această constatare ar fi eronată, întrucât respectivele mărturisiri privesc o perioadă anterioară celei pentru care s-a impus sancțiunea.
- 77 Cu titlu subsidiar, Comisia constată că al doilea motiv trebuie respins sub toate cele trei aspecte ale sale ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.
- 78 În ceea ce privește primul aspect al celui de al doilea motiv, Comisia afirmă că cererile de clemență privesc, prin definiție, întreprinderile care au participat la o înțelegere și recunosc acest lucru. Prin urmare, sub rezerva schimbării de poziție a întreprinderii, care rămâne posibilă în orice moment, Comisia putea în mod întemeiat să considere că o cerere de clemență implică din partea întreprinderii

respective recunoașterea participării sale la încălcarea denunțată, indiferent dacă această recunoaștere este calificată drept „mărturisiri” sau altfel. O astfel de constatare nu ar constitui o încălcare a dreptului de a nu se autoincrimina, dat fiind că declarațiile autoincriminante sunt voluntare în speță.

- 79 În acest context, Comisia consideră că argumentul recurențelor invocat în cadrul primului aspect menționat provine dintr-o confuzie între procedura de tranzacție și cea referitoare la o cerere de clemență. Astfel, elementele pe care ea s-a bazat pentru a considera că Timab participase la încălcare anterior anului 1993 nu aveau ca temei o pretinsă recunoaștere în cadrul tranzacției, ci proveneau din declarațiile făcute în cadrul procedurii de clemență. Acesta este deci temeiul în care, în lipsa unei contestări, Comisia a purtat discuțiile în vederea unei tranzacții. Așadar, fără să încalce dreptul la apărare, Comisia, în cadrul procedurii de tranzacție, iar apoi Tribunalul, la punctul 94 din hotărârea atacată, ar fi putut să califice drept „mărturisiri” declarațiile Timab privind perioada cuprinsă între anii 1978 și 1993, întrucât aceste declarații nu făcuseră obiectul unei alte clarificări.
- 80 Comisia adaugă că, de îndată ce Timab și-a schimbat poziția, ea a ținut seama de elementele noi prezentate, așa încât „mărturisirile” primite în temeiul cererii de clemență nu au avut o valoare intangibilă. Astfel, dreptul la apărare ar fi fost întotdeauna respectat și nicio încălcare a dreptului de a nu se autoincrimina nu ar putea fi reținută.
- 81 În ceea ce privește al doilea aspect al celui de al doilea motiv, Comisia arată în esență că considerațiile emise de recurențe pentru a susține afirmația potrivit căreia ea ar fi trebuit să constate că Timab nu participase la înțelegere în mod continuu începând cu anul 1978 constituie elemente de fapt și nu sunt, așadar, de competența Curții. În plus, potrivit Comisiei, Tribunalul ar fi controlat pe deplin calificarea drept „mărturisiri” și ar fi acționat în consecință.
- 82 În ceea ce privește al treilea aspect al celui de al doilea motiv, Comisia constată că argumentul invocat de recurențe cu privire la notele sale interne care ar fi constituit temeiul calificării drept „mărturisiri” ar fi lipsit de relevanță. Astfel, în primul rând, respectivele documente pretins „necomunicate” nu au constituit temeiul deciziei, având în vedere tocmai faptul că aceasta din urmă nu reține perioada care a făcut obiectul „mărturisirilor” în discuție. În al doilea rând, „mărturisirile” menționate nu ar decurge din negocierile specifice tranzacționării, ci din declarațiile făcute în susținerea cererii de clemență, procedură care implică în mod necesar o recunoaștere a participării la încălcare pentru faptele în cauză.

Aprecierea Curții

- 83 În ceea ce privește primul aspect al celui de al doilea motiv, trebuie amintit, așa cum a procedat Tribunalul la punctul 120 din hotărârea atacată, că, potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia are dreptul să oblige o întreprindere să îi furnizeze toate informațiile necesare privind faptele pe care aceasta le poate cunoaște, dar nu poate să impună acestei întreprinderi obligația de a da răspunsuri prin care ar fi pusă în situația să admită existența încălcării, în privința căreia sarcina probei revine Comisiei (a se vedea Hotărârea din 14 iulie 2005, ThyssenKrupp/Comisia, C-65/02 P și C-73/02 P, EU:C:2005:454, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 84 Cu toate acestea, după cum amintește de asemenea Tribunalul la punctul 120 sus-menționat din hotărârea atacată, chiar dacă Comisia nu poate obliga o întreprindere să recunoască faptul că a participat la o încălcare, acest lucru nu o împiedică să țină cont la stabilirea cuantumului amenzii de ajutorul dat de această întreprindere, din proprie inițiativă, pentru stabilirea existenței încălcării (a se vedea Hotărârea din 14 iulie 2005, ThyssenKrupp/Comisia, C-65/02 P și C-73/02 P, EU:C:2005:454, punctul 50).

- 85 De asemenea, Curtea a avut deja ocazia să precizeze că Comisia poate să țină cont la stabilirea cuantumului amenzii de ajutorul dat de întreprinderea respectivă pentru constatarea cu mai puțină dificultate a existenței încălcării și în special de împrejurarea că o întreprindere a recunoscut participarea sa la încălcare (a se vedea Hotărârea din 14 iulie 2005, ThyssenKrupp/Comisia, C-65/02 P și C-73/02 P, EU:C:2005:454, punctul 51 și jurisprudența citată).
- 86 Rezultă că, pentru a exista o încălcare a dreptului de a nu contribui la propria incriminare, este necesar ca întreprinderea respectivă să fi fost efectiv obligată să furnizeze informații sau elemente susceptibile să dovedească încălcarea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, EU:C:2002:582, punctul 275).
- 87 În speță, din cuprinsul punctelor 94 și 190 din hotărârea atacată rezultă că declarațiile făcute de recurente în cadrul procedurii de tranzacție, în temeiul Comunicării privind clemența, au, în ceea ce le privește, un caracter pur voluntar. În plus, Tribunalul a arătat la punctul 120 din hotărârea atacată că din dosarul depus în fața sa nu rezultă nicidecum că Comisia a încercat să influențeze alegerea recurentelor.
- 88 Prin urmare, Tribunalul a respectat dreptul la apărare al recurentelor. În consecință, primul aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins ca fiind nefondat.
- 89 În ceea ce privește al doilea aspect al celui de al doilea motiv, este suficient să se amintească faptul că, în conformitate cu articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE și cu articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, recursul se limitează la chestiuni de drept. În consecință, Tribunalul este singurul competent să constate faptele pertinente, precum și să aprecieze elementele de probă care îi sunt prezentate. Constatarea acestor fapte și aprecierea acestor elemente de probă nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestora, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții în cadrul unui recurs (a se vedea în special Ordonanța din 11 iunie 2015, Faci/Comisia, C-291/14 P, nepublicată, EU:C:2015:398, punctul 31 și jurisprudența citată, precum și, în acest sens, Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 46 și jurisprudența citată). O pretinsă denaturare a faptelor trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile din dosar, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (a se vedea în special Ordonanța din 11 iunie 2015, Faci/Comisia, C-291/14 P, nepublicată, EU:C:2015:398, punctul 32 și jurisprudența citată).
- 90 În speță, sub pretextul unei preținse nerespectări a competenței de fond recunoscute Tribunalului, recursul urmărește în realitate efectuarea de către Curte a unei noi examinări a elementelor dosarului comunicate Comisiei de recurente și de ceilalți membri ai înțelegerii în cadrul procedurii administrative, fără să evidențieze vreo denaturare a acestor elemente. Prin urmare, acest al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins ca inadmisibil.
- 91 În ceea ce privește al treilea aspect al celui de al doilea motiv, recurente susțin în esență că, acordând, la punctul 94 din hotărârea atacată, o valoare probantă decisivă notelor interne aferente reuniunilor bilaterale organizate în cadrul procedurii de tranzacție, în special celei de a doua dintre aceste note, potrivit căreia recurente ar fi făcut mărturisiri cu privire la participarea lor la încălcare în perioada cuprinsă între anul 1978 și anul 1992, și constatând, la punctul 114 din hotărârea atacată, că Comisia „și-a format în mod legitim opinia că reclamantele erau implicate în încălcarea unică și continuă începând din 1978”, fără să verifice respectarea standardului de probă, Tribunalul a încălcat dreptul lor la apărare și nu a respectat competența sa de fond.
- 92 Așadar, prin intermediul acestui al treilea aspect al celui de al doilea motiv, recurente invocă, la fel cum au procedat în cadrul primului motiv, o nerespectare a normelor în materie de sarcină a probei și o încălcare a dreptului la apărare.

- 93 Or, chiar dacă ar exista temeiuri să se considere că, prin acordarea unei valori decisive notelor interne din procesele-verbale ale celor trei reuniuni bilaterale care au avut loc în cadrul procedurii de tranzacție și prin validarea unei simple convingeri a Comisiei privind participarea recurentelor la încălcare începând din anul 1978, Tribunalul nu a verificat existența standardului de probă necesar și nu a respectat astfel dreptul la apărare, acest al treilea aspect al celui de al doilea motiv nu poate avea câștig de cauză.
- 94 Astfel, după cum s-a amintit la punctul 65 din prezenta hotărâre, recurente au fost sancționate pentru că au participat la o încălcare unică și continuă din anul 1993 până în anul 2004. Or, motivul invocat de acestea în fața Tribunalului, amintit la punctul 61 din prezenta hotărâre, urmărea să demonstreze că Comisia ar fi trebuit, având în vedere elementele de probă aflate la dispoziția sa, să constate neparticiparea lor la înțelegere anterior anului 1993. Motivul menționat nu putea deci, în orice caz, să fie admis, dat fiind că se referă la o perioadă pentru care recurente nu au fost sancționate. Prin urmare, Tribunalul ar fi trebuit să înlăture acest motiv ca fiind inoperant.
- 95 Așa cum s-a constatat la punctul 66 din prezenta hotărâre, rezultă că decizia Tribunalului, la punctul 118 din hotărârea atacată, de a înlătura motivul întemeiat pe faptul că Comisia ar fi instrumentat greșit dosarul apare ca fiind întemeiată pentru alte motive de drept. Prin urmare, este necesar să se efectueze o substituie a acestor motive.
- 96 În consecință, acest al treilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins ca fiind nefondat.

Cu privire la al treilea motiv, precum și la a doua parte a primului și a celui de al doilea aspect ale celui de al patrulea motiv, întemeiate pe faptul că Tribunalul nu a respectat competența sa de fond și a viciat hotărârea printr-o motivare contradictorie

Cu privire la nerespectarea competenței de fond recunoscute Tribunalului

– Argumentele părților

- 97 Prin intermediul celui de al treilea motiv, precum și prin intermediul celei de a doua părți a primului și a celui de al doilea aspect ale celui de al patrulea motiv, care vizează în principal punctul 78, precum și punctele 90-96 din hotărârea atacată și care trebuie examinate împreună, recurente susțin în esență că, prin faptul că a confirmat decizia în litigiu și nu a realizat astfel o verificare suficientă a tuturor elementelor amenințării care le-a fost aplicată prin decizia în litigiu, Tribunalul nu a respectat întinderea competenței sale de fond și și-a viciat, în acest context, hotărârea printr-o motivare contradictorie.
- 98 În cadrul celui de al treilea motiv, recurente afirmă mai precis că Tribunalul nu și-a exercitat în mod adecvat competența de fond în măsura în care a considerat că pretenziile „elemente noi” care au permis Comisiei să aplice o amendă considerabil majorată pentru o încălcare cu o durată redusă semnificativ constau în retractarea pretenziilor lor „mărturisiri” după retragerea lor din procedura de tranzacție, fără a fi verificat materialitatea acestor „elemente noi”. Potrivit recurentelor, niciun element de fapt nou nu a fost depus la dosar după retragerea menționată. Singurul element nou, dacă există vreunul, ar consta într-o examinare mai minuțioasă a faptelor de către Comisie, care ar fi determinat-o să recunoască faptul că recurente nu au participat la încălcarea în discuție începând din anul 1978, deși ar fi trebuit să ajungă la această constatare încă din etapa tranzacției.
- 99 Comisia susține, cu titlu principal, că acest motiv trebuie respins ca fiind inoperant, întrucât se întemeiază pe o comparație lipsită de relevanță între situația existentă în cadrul procedurii de tranzacție și cea care a dus la adoptarea deciziei în litigiu, în timp ce, așa cum a arătat în mod corect Tribunalul, după abandonarea tranzacției, decizia adoptată la finalul procedurii ordinare ar fi trebuit apreciată exclusiv în raport cu caracteristicile proprii ale acesteia. Comisia adaugă faptul că

recurente deformează afirmațiile Tribunalului în cadrul expunerii pe care o fac cu privire la hotărârea atacată. Astfel, potrivit acestei instituții, elementul nou, menționat de Tribunal la punctul 90 din hotărârea atacată, nu este noua analiză a situației pe care ea a efectuat-o din proprie inițiativă, ci clarificarea diferită adusă de Timab, pentru prima dată în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, rațiunea de a fi a acesteia din urmă constând tocmai în a permite întreprinderilor să își expună punctul de vedere pentru a asigura respectarea principiului contradictorialității în cadrul procedurii ordinare.

- 100 Cu titlu subsidiar, Comisia invocă inadmisibilitatea motivului în discuție întrucât Tribunalul a controlat legalitatea deciziei în litigiu, verificând toate elementele luate în considerare la calculul amenzii, ceea ce ține de competența sa de fond și de o apreciere a situației de fapt, care nu poate face obiectul unui recurs.
- 101 În cadrul celei de a doua părți a primului aspect al celui de al patrulea motiv, recurente susțin că Tribunalul și-a încălcat de asemenea competența de fond prin faptul că nu a infirmat erorile, contradicțiile sau incoerențele care ar fi fost prezente în aprecierea de către Comisie a încălcării. Acestea reproșează Tribunalului faptul că a validat astfel în mod eronat eliminarea aproape integrală a reducerilor amenzii acordate în temeiul programului de clemență sau a celor care puteau fi acordate în temeiul punctului 29 din Orientările din 2006.
- 102 Comisia consideră că motivele invocate de recurente trebuie să fie respinse, întrucât Tribunalul a exercitat un control aprofundat al calculului amenzii efectuat de Comisie și în special al reducerilor acordate în temeiul cooperării lor. În plus, pretensele contradicții sau incoerențe invocate în acest context nu ar fi întemeiate.
- 103 În susținerea celei de a doua părți a celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, recurente afirmă că Comisia ar fi trebuit să indice încă din etapa tranzacției ceea ce a calificat drept „elemente noi”, și anume imposibilitatea de a stabili o încălcare unică și continuă începând din anul 1978. Astfel, întrucât nu a ținut seama de erorile săvârșite de Comisie în aprecierea pe care aceasta a efectuat-o cu privire la încălcare în stadiul procedurii de tranzacție și a confirmat, în consecință, eliminarea aproape integrală a reducerilor amenzii, Tribunalul nu și-ar fi respectat competența de fond.

– Aprecieria Curții

- 104 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, în ceea ce privește controlul jurisdicțional al deciziilor prin care Comisia decide să aplice o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu pentru încălcarea normelor de concurență, pe lângă controlul de legalitate prevăzut la articolul 263 TFUE, instanța Uniunii are o competență de fond care îi este conferită la articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003, conform articolului 261 TFUE, și care îi permite să substituie aprecierea Comisiei cu propria apreciere și, în consecință, să anuleze, să reducă sau să majoreze amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată (a se vedea în special Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 84, precum și jurisprudența citată).
- 105 Trebuie amintit de asemenea că nu este de competența Curții, atunci când se pronunță asupra unor aspecte de drept în cadrul unui recurs, să substituie cu propria apreciere, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului care statuează, în exercitarea competenței sale de fond, cu privire la cuantumul amenzilor aplicate unor întreprinderi pentru încălcarea de către acestea a dreptului Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 81, precum și jurisprudența citată).

- 106 Curtea ar trebui să constate o eroare de drept săvârșită de Tribunal, ca urmare a caracterului inadecvat al cuantumului unei amenzi, doar în măsura în care aceasta ar aprecia că nivelul sancțiunii este nu numai inadecvat, ci și excesiv, până la a fi disproporționat (Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 82, precum și jurisprudența citată).
- 107 În speță, după cum a amintit avocatul general la punctul 23 din concluzii, problema ridicată în fața Tribunalului nu era dacă aplicarea unei amenzi mai ridicate pentru o încălcare cu o durată mai mică era justificată, astfel cum invocă în esență recurente, ci dacă Comisia a motivat în mod corect calculul amenzii aplicate prin decizia în litigiu și dacă în acest scop a luat în considerare toate elementele de care dispunea atunci când a luat decizia.
- 108 În această privință, trebuie arătat că, deși este cert că Tribunalul s-a asigurat, la punctele 75-107 din hotărârea atacată, că răspunde la toate argumentele prin care recurente au reproșat Comisiei că a aplicat unei întreprinderi care se retrăsese din procedura de tranzacție o amendă mai mare decât limita maximă avută în vedere în cadrul discuțiilor purtate în scopul tranzacției, și aceasta pentru o durată a încălcării redusă considerabil, o astfel de analiză privește respectarea principiilor buneii administrări a justiției și transparenței. Prin urmare, nu se poate reproșa Tribunalului că a efectuat o examinare atât de exhaustivă în cadrul unui litigiu care îl determina să se pronunțe pentru prima dată cu privire la o situație în care o întreprindere, după ce s-a angajat într-o procedură de tranzacție, s-a retras în cele din urmă din aceasta.
- 109 În aceste condiții, în prezenta cauză trebuie să se constate că Tribunalul și-a exercitat pe deplin competența de fond atunci când a efectuat un control aprofundat atât al legalității deciziei în litigiu, cât și al caracterului adecvat al cuantumului amenzii reținut în aceasta.
- 110 Astfel, după cum a constatat avocatul general la punctul 24 din concluzii, Tribunalul a verificat în mod corespunzător temeinicia analizei efectuate de Comisie cu privire la ansamblul împrejurărilor existente la adoptarea deciziei în litigiu și în special, la punctele 90-107 din hotărârea atacată, având în vedere gradul de cooperare a recurenților după retragerea lor din procedura de tranzacție, deci pe parcursul procedurii ordinare.
- 111 Tribunalul a efectuat de asemenea, la punctele 142-220 din hotărârea atacată, verificarea sistematică a elementelor reținute de Comisie pentru a calcula cuantumul amenzii aplicate prin decizia în litigiu. În particular, acesta a efectuat un control detaliat al modului în care Comisia a luat în considerare factorii care permiteau să se acorde sau să nu se acorde reduceri ale acestei amenzi în temeiul Comunicării privind clemența, la punctele 170-195 din respectiva hotărâre, sau în temeiul cooperării, în conformitate cu punctul 29 din Orientările din 2006, la punctele 95, 188 și 189 din hotărârea menționată.
- 112 În plus, așa cum a mai arătat avocatul general la punctul 26 din concluzii, trebuie să se constate că recurente nu au demonstrat în ce mod cuantumul amenzii care le-a fost aplicată este excesiv până la a fi disproporționat, în sensul jurisprudenței vizate la punctele 105 și 106 din prezenta hotărâre.
- 113 Din elementele care precedă rezultă că Tribunalul a respectat întinderea competenței sale de fond. Prin urmare, al treilea motiv și a doua parte a primului și a celui de al doilea aspect ale celui de al patrulea motiv, în măsura în care privesc nerespectarea competenței de fond recunoscute Tribunalului, trebuie respinse ca nefondate.

Cu privire la motivarea contradictorie invocată de recurente

– Argumentele părților

- 114 Atât în cadrul celui de al treilea motiv, cât și în cadrul celei de a doua părți a primului aspect al celui de al patrulea motiv, recurentele susțin în esență că Tribunalul și-a viciat hotărârea prin diferite motivări contradictorii, care ar determina o încălcare a drepturilor lor fundamentale, și anume cel de a putea discuta liber cu Comisia în cadrul procedurii de tranzacție și de a părăsi această procedură tot atât de liber, precum și cel de a se apăra în cadrul unei proceduri ordinare fără a fi ținute de o „poziție” pretins adoptată anterior.
- 115 În primul rând, recurentele reproșează Tribunalului că a considerat că retragerea lor din procedura de tranzacție conducea la o situație de *tabula rasa*, ruptă total de trecut, și că în același timp a apreciat totuși că ele își „modificaseră poziția” în cadrul răspunsului dat la comunicarea privind obiecțiunile în cursul procedurii ordinare. Astfel, Tribunalul nu ar fi trebuit să accepte argumentul Comisiei potrivit căruia în etapa răspunsului menționat ar fi apărut un „element nou” care ar fi justificat o revizuire a cuantumului amenzii.
- 116 În al doilea rând, recurentele susțin că hotărârea atacată este viciată de o motivare contradictorie în măsura în care Tribunalul a considerat, la punctul 96 din hotărârea atacată, pe de o parte, că Comisia nu era obligată să respecte limitele amenzilor comunicate cu ocazia discuțiilor purtate în cadrul procedurii de tranzacție, care ar fi devenit, așadar, irelevante după retragerea lor din procedura menționată, în timp ce, pe de altă parte, acesta a evocat, la punctul 91 din hotărârea atacată, o simplă „reajustare a modului de calcul al amenzii” pe baza acelorași limite.
- 117 În sfârșit, Tribunalul nu putea, pe de o parte, să confirme că, în temeiul Comunicării privind tranzacția, Comisia nu negociază aspectul existenței încălcării și, pe de altă parte, să acorde discuțiilor informale valoarea de negocieri caracterizate printr-o pretinsă admitere de către recurente a participării lor la încălcare anterior anului 1993.
- 118 Potrivit Comisiei, motivarea contradictorie ar rezulta în special dintr-o deformare a afirmațiilor Tribunalului sau dintr-o interpretare eronată a actelor prezentate în cursul procedurii în fața acestuia din urmă și nu poate, în consecință, să fie admisă.

– Aprecierea Curții

- 119 În ceea ce privește primele două pretinse motivări contradictorii, care vizează în esență raportul dintre procedura de tranzacție și procedura ordinară în situația specifică din cauză, în care recurentele au decis să întrerupă discuțiile în vederea tranzacției, trebuie să se constate că Tribunalul a disociat în mod întemeiat, la punctele 90-96, precum și la punctele 104 și 105 din hotărârea atacată, desfășurarea acestei proceduri de tranzacție, care nu s-a finalizat în speță, de cea a procedurii ordinare, care s-a finalizat prin decizia în litigiu.
- 120 În această privință, trebuie amintit că, potrivit punctului 19 din Comunicarea privind tranzacția, în cazul în care întreprinderile în cauză nu depun o propunere de tranzacție, procedura care duce la adoptarea deciziei finale în privința lor va respecta dispozițiile generale, în special articolul 10 alineatul (2), articolul 12 alineatul (1) și articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 773/2004, iar nu pe cele care reglementează procedura de tranzacție.
- 121 În plus, după cum a arătat avocatul general la punctul 25 din concluzii, tocmai ca urmare a acestei modificări a situației procedurale recurentele au putut să aibă acces deplin la dosar, să primească o comunicare completă privind obiecțiunile, să răspundă la aceasta și să beneficieze de o audiere, etapă de răspuns în cursul căreia acestea au contestat pentru prima dată în mod formal participarea lor la

încălcarea reproșată în perioada anterioară anului 1993. Prin urmare, recurentele nu au fost deloc prejudiciate din punct de vedere juridic prin această abordare, care consta în luarea în considerare a elementelor, calificate drept „noi”, existente în acel moment.

- 122 În ceea ce privește mai precis a doua pretinsă motivare contradictorie invocată de recurente, potrivit căreia Tribunalul ar fi considerat că Comisia nu era obligată să respecte limitele amenzilor comunicate cu ocazia discuțiilor care au avut loc în cadrul procedurii de tranzacție, în timp ce acesta ar fi evocat totodată o simplă „reajustare a modului de calcul al amenzii” pornind de la aceleași limite, recurentele prezintă în mod deformat declarațiile Tribunalului, izolând de context în mod eronat expresia „reajustarea modului de calcul al amenzii”, care figurează la punctul 91 din hotărârea atacată.
- 123 Astfel, după cum a subliniat avocatul general la punctul 37 din concluzii, o interpretare globală a punctului 91 din hotărârea atacată și a punctelor alăturate din această hotărâre arată că Tribunalul a reținut că, prin luarea în considerare a modificării poziției recurențelor cu privire la durata participării lor la încălcare, Comisia a efectuat o „reexaminare” a cuantumului amenzii stabilit pe baza normelor cuprinse în Comunicarea privind clemența și în Orientările din 2006, urmând astfel aceeași metodologie precum cea utilizată pentru limitele amenzii indicate recurențelor.
- 124 Având în vedere elementele care precedă, primele două argumente referitoare la motivarea contradictorie trebuie respinse ca fiind nefondate.
- 125 În ceea ce privește a treia pretinsă motivare contradictorie invocată de recurente, potrivit căreia Tribunalul nu putea, pe de o parte, să confirme că, în temeiul Comunicării privind tranzacția, Comisia nu negociază aspectul existenței încălcării și, pe de altă parte, să acorde discuțiilor informale valoarea de negocieri caracterizate prin pretinsa lor admitere privind participarea recurențelor la încălcare anterior anului 1993, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, motivele și argumentele de drept invocate trebuie să identifice cu precizie aspectele din motivarea deciziei Tribunalului care sunt contestate.
- 126 Or, această din urmă pretinsă motivare contradictorie, invocată de recurente pentru prima dată în memoriul în replică și inclusă de acestea în al treilea motiv al recursului, nu precizează punctele din motivarea hotărârii atacate la care face referire. Prin urmare, acest argument este inadmisibil.
- 127 Din ceea ce precedă rezultă că al treilea motiv și a doua parte a primului aspect al celui de al patrulea motiv, întemeiate pe faptul că hotărârea atacată ar fi viciată de o motivare contradictorie, trebuie respinse ca fiind în parte inadmisibile și în parte nefondate.

Cu privire la prima parte a primului și a celui de al doilea aspect ale celui de al patrulea motiv, întemeiată pe faptul că Tribunalul a încălcat principiile încrederii legitime și egalității de tratament și a săvârșit o eroare de drept în aprecierea pe care a efectuat-o cu privire la retragerea din procedura de tranzacție

Cu privire la prima parte a primului aspect al celui de al patrulea motiv, întemeiată pe faptul că Tribunalul a încălcat principiile încrederii legitime și egalității de tratament

– Argumentele părților

- 128 În ceea ce privește, în primul rând, argumentul întemeiat pe o încălcare a principiului încrederii legitime, recurentele arată că, contrar celor susținute de Tribunal, nu puteau în mod rezonabil să anticipeze faptul că, luând decizia să se retragă din procedura de tranzacție, reducerile pentru cooperare care urmau să le fie acordate aveau să se modifice de la 52 % în cadrul procedurii de

tranzacție la 5 % în decizia în litigiu. Potrivit recurentelor, Comisia a efectuat un „reviriment” care a avut efectul „paradoxal” de a majora considerabil cuantumul amenzii, deși în același timp durata încălcării fusese redusă semnificativ.

- 129 Recurentele afirmă că o astfel de decizie nu era justificată, în condițiile în care, *primo*, se aplicau același standard de probă și aceleași norme de calcul al amenzii atât în procedura ordinară, cât și în procedura de tranzacție, *secundo*, niciun element nou nu a fost depus la dosar în urma retragerii lor din procedura de tranzacție și, *tertio*, efectele procedurii de clemență ar subzista în pofida retragerii respective. Astfel, în aceste împrejurări, recurentele nu ar fi fost în măsură să ia o decizie „în cunoștință de cauză” cu privire la participarea sau neparticiparea la tranzacție.
- 130 Comisia susține că afirmațiile recurentelor sunt inoperante dat fiind că se întemeiază pe o comparație între indicațiile pe care le-au furnizat cu ocazia procedurii de tranzacție și decizia luată la finalul procedurii ordinare. Astfel, potrivit acestei instituții, recurentele ar încerca să întrețină o confuzie între retragerea lor din procedura de tranzacție și apărarea dezvoltată de acestea în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile.
- 131 În această privință, Comisia afirmă că faptul generator al noului cuantum al amenzii care a fost adoptat în decizia în litigiu nu ar consta în decizia recurentelor de a se retrage din procedura de tranzacție, ci numai în apărarea dezvoltată de acestea în răspunsul lor la respectiva comunicare privind obiecțiunile, apărare care a constat în negarea din acel moment a participării lor la înțelegere anterior anului 1993. În plus, potrivit Comisiei, reevaluarea acestei amenzi ar fi putut fi anticipată de recurente, dat fiind că cuantumul aplicat rezulta dintr-o aplicare strictă a normelor de calcul relevante în raport cu elementele care existau la data luării deciziei menționate. Dacă persoanele interesate nu au evaluat corect consecințele luărilor lor de poziție, acestea nu ar putea imputa eroarea decât lor înseși, iar nu vreunei lipse de informații.
- 132 Recurentele consideră, în al doilea rând, că Tribunalul nu a respectat principiul egalității de tratament. Astfel, întrucât nu s-au putut retrage în cunoștință de cauză din procedura de tranzacție și au fost confruntate cu un rezultat cel puțin „paradoxal”, acestea ar fi fost tratate mai puțin favorabil decât celelalte părți, care, fiind în măsură să anticipeze cuantumul amenzii care urma să le fie aplicată, au acceptat să inițieze o propunere de tranzacție.
- 133 Comisia consideră că din indicațiile furnizate în decizia în litigiu, rezumate la punctele 17-26 din hotărârea atacată, rezultă că nu a fost efectuată nicio discriminare între recurente și celelalte părți la înțelegere, având în vedere că au fost aplicate aceleași criterii pentru stabilirea tuturor amenzilor și că singura diferență constă în reducerea de 10 % acordată întreprinderilor care au încheiat tranzacția.

– *Aprecierea Curții*

- 134 În ceea ce privește, în primul rând, argumentul potrivit căruia Tribunalul nu ar fi respectat principiul protecției încrederii legitime, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe consacrate, principiul protecției încrederii legitime face parte dintre principiile fundamentale ale Uniunii, iar posibilitatea de a se prevala de acesta este deschisă oricărui operator economic pe care o instituție, prin furnizarea unor asigurări precise, l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate (Hotărârea din 24 octombrie 2013, Kone și alții/Comisia, C-510/11 P, nepublicată, EU:C:2013:696, punctul 76, precum și jurisprudența citată).
- 135 În plus, Curtea a avut deja ocazia să precizeze că Comisia nu poate furniza nicio asigurare precisă cu privire la beneficiul vreunei reduceri a amenzii sau al vreunei imunități la amendă în etapa procedurii anterioară adoptării deciziei finale și că părțile la înțelegere nu pot nutri, așadar, o încredere legitimă în această privință (Hotărârea din 24 octombrie 2013, Kone și alții/Comisia, C-510/11 P, nepublicată, EU:C:2013:696, punctul 78, precum și jurisprudența citată).

- 136 Trebuie amintit de asemenea, *primo*, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 73 din hotărârea atacată, că procedura de tranzacție este o procedură administrativă alternativă procedurii ordinare, distinctă de aceasta și care prezintă anumite particularități, cum ar fi, printre altele, comunicarea unor limite ale amenzilor probabile. *Secundo*, după cum subliniază Tribunalul la punctul 104 din hotărârea atacată, dacă întreprinderea nu prezintă o propunere de tranzacționare, procedura care conduce la decizia finală este guvernată de dispozițiile generale ale Regulamentului nr. 773/2004, în locul celor care guvernează procedura de tranzacție. *Tertio*, astfel cum constată Tribunalul la punctul 96 din hotărârea atacată, în ceea ce privește această procedură ordinară, în cadrul căreia răspunderile nu sunt încă stabilite, Comisia este obligată să respecte numai comunicarea privind obiecțiunile, care nu fixează limite ale amenzilor, și este ținută să ia în considerare elementele noi aduse la cunoștința sa cu ocazia aceluiași proceduri.
- 137 În speță, după cum a arătat Tribunalul, în special la punctele 90 și 124 din hotărârea atacată, recurente s-au retras din procedura de tranzacție și numai după această retragere au invocat, în cadrul procedurii ordinare, elemente vizând reducerea duratei participării lor la încălcarea reproșată.
- 138 Prin urmare, după cum a subliniat avocatul general la punctul 48 din concluzii, recurente nu se puteau prevala de nicio încredere legitimă în menținerea estimărilor care le fuseseră transmise de Comisie în cursul procedurii de tranzacție, sub forma limitelor probabile ale quantumului amenzilor și care fuseseră stabilite în funcție de elementele luate în considerare până în acel stadiu al procedurii, și anume pentru o perioadă a participării la încălcare cuprinsă între anul 1978 și anul 2004.
- 139 În plus, trebuie să se considere că, atunci când recurente s-au retras din procedura de tranzacție, acestea dispuneau de toate elementele care le permiteau să prevadă că o contestare a participării lor la înțelegere în perioada anterioară anului 1993 ar fi influențat în mod necesar reducerile care le puteau fi acordate atât în cadrul Comunicării privind clementa, cât și în temeiul punctului 29 din Orientările din 2006. O asemenea concluzie reiese fără echivoc din cuprinsul punctelor 90-95 și 122 din hotărârea atacată. Astfel, Tribunalului nu se i se poate reproșa nicio nerespectare a principiului protecției încrederii legitime.
- 140 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentul potrivit căruia Tribunalul nu ar fi respectat principiul egalității de tratament, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, din articolul 256 TFUE, din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și din articolul 168 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul de procedură al acesteia rezultă că un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea atacată, precum și argumentele juridice care susțin în mod concret această cerere, sub sancțiunea inadmisibilității recursului sau a motivului în cauză (a se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctele 47 și 51, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 43, precum și jurisprudența citată).
- 141 Astfel, nu respectă aceste cerințe și trebuie declarat inadmisibil un motiv a cărui argumentare nu este suficient de precisă și de fundamentată pentru a permite Curții să își exercite controlul legalității (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 44, precum și jurisprudența citată).
- 142 Or, argumentul întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament se bazează pe o afirmație generală, fără să se furnizeze vreo argumentație juridică în această privință. Prin urmare, acesta trebuie respins ca inadmisibil.
- 143 Din ansamblul elementelor care precedă rezultă că prima parte a primului aspect al celui de al patrulea motiv, întemeiată pe faptul că Tribunalul a încălcat principiile încrederii legitime și egalității de tratament, trebuie respins ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la prima parte a celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, întemeiat pe o eroare de drept săvârșită în cadrul aprecierii efectului retragerii din procedura de tranzacție

– Argumentele părților

- 144 Recurente susțin în esență că aprecierea Tribunalului potrivit căreia acestea au fost informate de Comisie cu privire la efectele pe care le-ar fi avut retragerea lor din procedura de tranzacție se întemeiază pe o eroare de drept, ceea ce ar corobora faptul că acestea nu au putut să își exercite „în cunoștință de cauză” dreptul de alegere între a încheia sau a nu încheia o tranzacție, astfel cum impune însă Comunicarea privind tranzacția. Astfel, potrivit acestora, Tribunalul ar fi prezentat în mod eronat din punct de vedere juridic, la punctul 125 din hotărârea atacată, cuprinsul discuțiilor care au avut loc cu ocazia audierii din 24 februarie 2010. Cu ocazia acestei audieri, Comisia ar fi afirmat că urma să țină seama, nu în cadrul „cooperării” Timab, după cum se arată în hotărârea atacată la punctul menționat, ci în cadrul „clemenței”, de faptul că recurente nu se alăturaseră cartelului anterior anului 1993. Or, potrivit acestora, în timp ce noțiunea „cooperare” acoperă atât perioadele avute în vedere de Comunicarea privind clemența, cât și pe cele neavute în vedere de respectiva comunicare, noțiunea „clemență” se referă în speță doar la reducerea de 17 % a amenzii aplicate. Astfel, Comisia nu ar fi menționat niciodată în mod explicit în cursul procedurii ordinare o eliminare a reducerii de 35 % a amenzii în temeiul cooperării în afara domeniului de aplicare al Comunicării privind clemența.
- 145 Comisia consideră că argumentul respectiv este inoperant. Potrivit acesteia, argumentul ar proveni din confuzia întreținută de recurente între retragerea lor de la tranzacționare și schimbarea de poziție pe care au efectuat-o în cadrul răspunsului la comunicarea privind obiecțiunile. Astfel, având în vedere noua apărare adoptată de recurente în răspunsul menționat, care era în contradicție cu pozițiile pe care le asumaseră în cadrul cererii lor de clemență, Comisia le-ar fi atras atenția asupra consecințelor posibile ale acestei noi apărări.

– Aprecierea Curții

- 146 Astfel cum arată Comisia în memoriul său în apărare, motivul privind o eroare de drept în aprecierea efectului retragerii recurentelor din procedura de tranzacție provine dintr-o confuzie între, pe de o parte, incidentele retragerii de la tranzacționare, decisă de recurente, și, pe de altă parte, posibilele consecințe ale schimbării de poziție în ceea ce privește durata participării lor la încălcare pe care acestea din urmă au adoptat-o în răspunsul lor din 2 februarie 2010 la comunicarea privind obiecțiunile. Astfel, la punctul 125 din hotărârea atacată, Tribunalul, după cum a arătat avocatul general la punctul 60 din concluzii, evocă doar avertizarea care le-a fost adresată recurentelor de către Comisie, în cursul procedurii ordinare, ca urmare a schimbării de poziție menționate, iar nu în temeiul retragerii lor de la procedura de tranzacție, după cum pretind acestea.
- 147 Prin urmare, trebuie să se constate că această critică, întemeiată pe o premisă eronată, nu poate avea câștig de cauză. În consecință, prima parte a celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv trebuie respinsă ca inadmisibilă.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe faptul că Tribunalul nu a respectat competența sa de fond și a încălcat principiile egalității de tratament și individualizării pedepsei

Argumentele părților

- 148 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurente reproșează Tribunalului că, la punctele 137, 140 și 168 din hotărârea atacată, nu a respectat competența sa de fond și a încălcat principiile egalității de tratament și individualizării pedepsei.

- 149 În această privință, recurente consideră că, prin faptul că a admis neluarea în considerare, în cadrul aprecierii gravității încălcării, a lipsei probelor privind participarea Timab la practicile referitoare la condițiile de vânzare și la mecanismele de compensare, Tribunalul nu ar fi respectat competența sa de fond. Din moment ce Tribunalul avea îndoieli cu privire la realitatea participării recurentelor la aceste două practici în perioada cuprinsă între anul 1993 și anul 2004, ar fi trebuit să țină cont de acestea, în temeiul principiului *in dubio pro reo*. Din cauză că nu a procedat în acest mod, hotărârea Tribunalului ar fi viciată de o atingere adusă principiilor egalității de tratament și individualizării pedepsei.
- 150 În memoriul lor în replică, recurente adaugă că, încălcând principiile egalității de tratament și individualizării pedepsei, Tribunalul a refuzat de asemenea să țină seama, în cadrul aprecierii sale cu privire la gravitatea încălcării, de alte elemente, cum sunt presiunea asupra prețurilor ca urmare a concurenței rezultate din existența unor produse similare, lipsa de efect a practicilor reproșate, precum și durata și intensitatea fiecărei practici.
- 151 În plus, Tribunalul ar fi încălcat aceleași principii prin faptul că nu a exercitat un control aprofundat nici în privința nivelului de gravitate aplicat în cadrul stabilirii cuantumului de bază al amenzii, nici în privința refuzului Comisiei de a acorda societății Timab circumstanțe atenuante. Astfel, Tribunalul s-ar fi limitat să reia decizia în litigiu fără să efectueze propria apreciere.
- 152 Potrivit Comisiei, al cincilea motiv este inadmisibil, dat fiind că urmărește o simplă reexaminare a cererii introductive depuse la Tribunal. În orice caz, acest motiv ar fi lipsit de orice temei.

Aprecierea Curții

- 153 Trebuie amintit, pe de o parte, că Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele și, în principiu, să examineze probele pe care le reține în susținerea acestor fapte. Astfel, dacă aceste probe au fost obținute în mod legal și au fost respectate principiile generale ale dreptului, precum și normele de procedură aplicabile în materie de sarcină a probei și de administrare a probelor, numai Tribunalul are competența de a aprecia valoarea care trebuie să fie atribuită elementelor care i-au fost prezentate. Această apreciere nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestor elemente, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (a se vedea în special Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctul 25 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 16 iunie 2016, Evonik Degussa și AlzChem/Comisia, C-155/14 P, EU:C:2016:446, punctul 23 și jurisprudența citată). De altfel, o astfel de denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile din dosar, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (Hotărârea din 16 iunie 2016, Evonik Degussa și AlzChem/Comisia, C-155/14 P, EU:C:2016:446, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 154 Pe de altă parte, trebuie subliniat că un recurs este inadmisibil în măsura în care se limitează la a repeta motivele și argumentele care au fost deja prezentate în fața Tribunalului, inclusiv pe cele care erau întemeiate pe fapte respinse în mod expres de această instanță. Astfel, un asemenea recurs constituie în realitate o cerere prin care se urmărește să se obțină o simplă reexaminare a cererii introductive depuse la Tribunal, ceea ce nu este de competența Curții în cadrul unui recurs (Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctul 26, precum și jurisprudența citată).
- 155 În schimb, dacă un recurent contestă interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii efectuată de Tribunal, aspectele de drept analizate în primă instanță pot fi rediscutate în cadrul procedurii de recurs. Astfel, dacă un recurent nu ar putea să se bazeze în acest mod în recurs pe motive și pe argumente utilizate deja în fața Tribunalului, procedura respectivă ar fi lipsită de o parte din sensul său (Hotărârea din 30 mai 2013, Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, nepublicată, EU:C:2013:351, punctul 27, precum și jurisprudența citată).

- 156 În ceea ce privește al cincilea motiv, deși este calificat de recurente drept „motiv privind o chestiune de drept”, și anume nerespectarea de către Tribunal a principiilor egalității de tratament și individualizării pedepsei, precum și a competenței sale de fond, este necesar să se constate că acest al cincilea motiv presupune de fapt repunerea în discuție a aprecierii Tribunalului referitoare la fapte și la elemente de probă care i-au fost prezentate în primă instanță în cadrul celui de al doilea și al celui de al treilea motiv.
- 157 Astfel, departe de a invoca o denaturare a faptelor sau a elementelor de probă, recurente se limitează la a susține că Tribunalul nu a ținut cont, în mod eronat, în cadrul aprecierii gravității încălcării, de diferite elemente, în special de lipsa probelor privind participarea lor la practicile referitoare la condițiile de vânzare și la mecanismele de compensare. Astfel, recurente se limitează la reproducerea unor argumente ce urmăresc să demonstreze că ar fi trebuit să se aplice o cotă mai mică în temeiul gravității încălcării, care au fost însă deja prezentate în fața Tribunalului și respinse de acesta. Prin urmare, al cincilea motiv, în măsura în care vizează nerespectarea de către Tribunal a principiilor egalității de tratament și individualizării pedepsei, precum și a competenței sale de fond, este inadmisibil.
- 158 În ceea ce privește, mai precis, argumentul invocat de recurente potrivit căruia Tribunalul nu ar fi exercitat un control aprofundat nici în privința nivelului de gravitate aplicate în cadrul stabilirii cuantumului de bază al amenzii, nici în privința refuzului Comisiei de a acorda circumstanțe atenuante pentru comportamentul concurențial al Timab, este suficient să se constate că Tribunalul a furnizat, la punctele 149-164 din hotărârea atacată, o expunere detaliată a factorilor de care a ținut seama pentru a evalua gravitatea încălcării. De asemenea, din cuprinsul punctelor 165-168 din hotărârea atacată rezultă fără echivoc că Tribunalul a examinat cu atenție chestiunea circumstanțelor atenuante. Prin urmare, acest argument trebuie considerat nefondat. Simplul fapt că Tribunalul a confirmat de asemenea, în această privință, în exercitarea competenței sale de fond, mai multe elemente ale aprecierii efectuate de Comisie în decizia în litigiu nu poate repune în discuție această concluzie (a se vedea Hotărârea din 8 mai 2013, Eni/Comisia, C-508/11 P, EU:C:2013:289, punctul 99 și jurisprudența citată).
- 159 Având în vedere elementele care precedă, se impune respingerea celui de al cincilea motiv în parte ca inadmisibil și în parte ca nefondat.

Cu privire la concluziile incidente, întemeiate pe nerespectarea dreptului la un proces echitabil ca urmare a duratei nerezonabile a procedurii

Argumentele părților

- 160 Prin concluziile incidente, recurente susțin că Tribunalul nu a respectat dreptul la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut la articolul 47 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), interpretat în lumina articolului 6 paragraful 1 din Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, întrucât nu s-a pronunțat într-un termen rezonabil.
- 161 În această privință, acestea constată că hotărârea atacată a fost pronunțată după patru ani și opt luni și jumătate de la depunerea cererii de sesizare a instanței, la 1 octombrie 2010, că deschiderea procedurii orale de către Tribunal nu a avut loc decât la 14 mai 2014 și că s-au scurs unsprezece luni între terminarea acestei proceduri orale, respectiv de la audierea din 11 iulie 2014, și pronunțarea hotărârii.
- 162 Or, potrivit recurentelor, gradul de complexitate al cauzei nu justifică o asemenea durată a procedurii, cu atât mai mult cu cât acestea erau singurele reclamante în respectiva cauză, iar comportamentul lor nu a fost dilatoriu.

- 163 Comisia arată în esență că, în special în temeiul Hotărârii din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768), numai o acțiune în despăgubire introdusă împotriva Uniunii în temeiul articolului 268 TFUE și al articolului 340 al doilea paragraf TFUE poate fi avută în vedere de o întreprindere care invocă o durată pretins excesivă a procedurii.
- 164 Întrucât recurențele nu au formulat o astfel de cerere de despăgubiri, concluziile incidente ar fi, înainte de orice, inadmisibile.

Aprecierea Curții

- 165 Trebuie amintit că încălcarea de către o instanță a Uniunii a obligației sale, rezultată din articolul 47 al doilea paragraf din cartă, de a judeca într-un termen rezonabil cauzele cu care este sesizată trebuie să fie sancționată printr-o acțiune în despăgubire introdusă la Tribunal, o asemenea acțiune constituind un remediu efectiv. Astfel, o cerere prin care se solicită repararea prejudiciului cauzat de nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil nu poate fi introdusă direct la Curte în cadrul unui recurs, ci trebuie introdusă chiar la Tribunal (Hotărârea din 30 aprilie 2014, FLSmidth/Comisia, C-238/12 P, EU:C:2014:284, punctul 116 și jurisprudența citată, Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 55 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 98 și jurisprudența citată).
- 166 Tribunalul, competent în temeiul articolului 256 alineatul (1) TFUE și sesizat cu o cerere de despăgubiri, are obligația de a se pronunța asupra unei astfel de cereri, statuând într-un complet diferit de cel care a trebuit să soluționeze litigiul care a determinat procedura a cărei durată este criticată (a se vedea în special Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 56 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 99 și jurisprudența citată).
- 167 În aceste condiții, întrucât este evident, fără a fi necesar ca părțile să prezinte elemente suplimentare în această privință, că Tribunalul și-a încălcat în mod suficient de grav obligația de a se pronunța în cauză într-un termen rezonabil, Curtea poate stabili acest fapt (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 57 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctul 100 și jurisprudența citată). În consecință, Curtea poate, în cadrul recursului, să constate nerespectarea dreptului la un proces echitabil, astfel cum este garantat de articolul 47 al doilea paragraf din cartă, ca urmare a duratei nerezonabile a procedurii în fața Tribunalului.
- 168 În ceea ce privește criteriile care permit să se aprecieze dacă Tribunalul a respectat principiul termenului rezonabil, trebuie amintit că acest caracter rezonabil al termenului de soluționare trebuie apreciat în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze, precum complexitatea litigiului și comportamentul părților (Hotărârea din 26 noiembrie 2013, Groupe Gascogne/Comisia, C-58/12 P, EU:C:2013:770, punctul 85 și jurisprudența citată).
- 169 În această privință, Curtea a precizat că lista criteriilor relevante nu este exhaustivă și că aprecierea caracterului rezonabil al acestui termen nu necesită o examinare sistematică a circumstanțelor cauzei în raport cu fiecare dintre aceste criterii atunci când reiese că durata procedurii este justificată în raport cu unul dintre acestea. Astfel, complexitatea cauzei sau un comportament dilatoriu al reclamantului pot fi reținute pentru a justifica un termen care este la prima vedere prea lung (Hotărârea din 26 noiembrie 2013, Groupe Gascogne/Comisia, C-58/12 P, EU:C:2013:770, punctul 86 și jurisprudența citată).

- 170 În speță, și în lipsa unor elemente suplimentare prezentate de părți, Curtea consideră că nu este evident că Tribunalul și-a încălcat în mod suficient de grav obligația de a se pronunța în cauză într-un termen rezonabil.
- 171 Având în vedere ceea ce precedă, concluziile incidente ale recursului trebuie respinse.
- 172 Întrucât niciunul dintre motivele prezentate de recurente în susținerea recursului lor nu poate fi primit, acesta trebuie respins în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 173 Conform articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Timab și CFPR au căzut în pretenții, iar Comisia a solicitat obligarea acestor societăți la plata cheltuielilor de judecată, se impune obligarea acestora din urmă la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentului recurs.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a zecea) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Timab Industries, precum și Cie financière et de participations Roullier (CFPR) la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături

i — Punctele 32, 33 și 74 din prezentul text au făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.